

CONSILIUL AUDIOVIZUALULUI AL REPUBLICII MOLDOVA

DECIZIA nr. 384

din 24 noiembrie 2023

Cu privire la rezultatele controlului serviciului media audiovizual „PRO TV Chișinău”, ca urmare a sesizării Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii

În data de 07 noiembrie 2023, Consiliul Audiovizualului (în continuare – CA) a recepționat sesizarea nr. 151 din 31.10.2023 din partea Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), prin care comunică faptul că a fost mediatizat cazul unei fete de 12 ani, victimă a bullying-ului, în cadrul programului audiovizual „*O seară perfectă*” difuzat de serviciul media audiovizual „PRO TV Chișinău”, inclusiv și pe site-ul „*Perfekte.md*”.

CNPAC susține că, deși din conținutul reportajului se desprinde ideea pozitivă „*de a-i face o zi fericită fetei*”, modalitatea de prezentare a stării fetei, care a fost determinată să se expună în aceeași zi, de cel puțin două ori, cu privire la situațiile de bullying la care a fost supusă, să repete cuvintele cu care era etichetată „*cu microfonul în față și fiind filmată*”, conduc la revictimizarea copilului și constituie grave abateri și încălcări ale drepturilor copilului.

În aceeași ordine de idei, petiționarul subliniază că, pe parcursul reportajului, au fost făcute publice multiple date cu caracter personal ale copilului aflat în situație de vulnerabilitate, fiind oferite imagini clare ale fetei, nume și prenume reale, localitatea, precum și detalii specifice din viața copilului, toate acestea conducând la posibilitatea identificării cu ușurință a acestuia.

La fel, în sesizare se precizează că, chiar dacă realizatorii au avut acordul părinților pentru participarea la această emisiune, inclusiv pentru participarea copilului, părinții nu întotdeauna conștientizează consecințele mediatizării unui astfel de caz, iar sarcina jurnalistului este de a se asigura că modul în care va reflecta cazul nu va afecta emoțional copilul.

Mai mult, CNPAC face referire la faptul că prezentarea cazului acestei fete într-o manieră de obținere a unor bunuri și servicii bazate pe situația de vulnerabilitate, ar putea crea o falsă imagine și denaturare a realității sau „speranțe” pentru alți copii care sunt victime ale bullying-ului.

În acest context, petentul invocă încălcarea **pct. 2.11** din Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova: „*Jurnalistul pune titluri care corespund conținutului materialului jurnalistic și le evită pe cele care induc publicul în eroare*”, or însăși titlul știrii „*Până la lacrimi: Anatolie Melnic sensibilizat de cazul unei fete care a suferit bullying la școală. Ce surprize i-a organizat, „Mă numeau, mă amenințau*” nu este unul etic și transmite un mesaj de etichetare; **pct. 3.16** din același Cod: „*Jurnalistul tratează cu deosebită acuratețe informația colectată despre copii, asigurându-se că publicarea unei atare informații nu va avea consecințe negative (sentimente de frică, suferință etc.) asupra acestora*”, or reportajul poate provoca anume aceste consecințe minore; **art. 4** din Legea nr. 30/2013 cu privire la protecția copiilor de impactul negativ al informațiilor: „*Interdicția difuzării informației ce conține date personale cu impact negativ asupra copiilor*” sau **art. 3 lit. j)** din Legea respectivă: „*Informație cu impact negativ asupra copiilor este considerată inclusiv cea care relatează batjocorirea sau înjosirea unui om ori a unui grup de oameni în legătură cu originea etnică, apartenența națională, rasială, sexuală, în legătură cu boala, starea socială, limba vorbită, religia practică, convingerile sau opiniile împărtășite*”; **art. 15 alin. (3)** din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018 (în continuare – CSMA): „*La stabilirea condițiilor de participare a minorului la un program audiovizual se ia în considerare sensibilitatea și vulnerabilitatea specifice vârstei minorului, în general, precum și tipul de personalitate al acestuia, în particular*”, or prin realizarea reportajului menționat nu s-a ținut cont de aceste prevederi, copilului accentuându-i-se situația de vulnerabilitate și etichetare.

Ca urmare a celor expuse, CNPAC solicită atenționarea/sanționarea serviciului media audiovizual „PRO TV Chișinău” în vederea respectării principiilor deontologice jurnalistice în reflectarea

cazurilor ce vizează copii implicați în evenimente și situații sau care sunt victime ale unor forme de violență, a interesului superior al copilului, a prevederilor Legii nr. 30/2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației și ale CSMA, precum și retragerea emisiunii/reportajului din arhiva site-ului/youtube, alte portaluri, pentru a fi limitată accesarea și redistribuirea acestuia.

În temeiul prevederilor art. 83 alin. (2) din CSMA, precum și în scopul examinării obiective a tuturor circumstanțelor sesizate, prin scrisoarea nr. 2234 din 09.11.2023, CA a solicitat furnizorului de servicii media ÎCS „PRO DIGITAL” SRL, fondatoarea serviciului media audiovizual de televiziune „PRO TV Chișinău”, să-și expună poziția asupra celor invocate în sesizare.

Astfel, prin scrisoarea f/nr. din 10.11.2023, ÎCS „PRO DIGITAL” SRL a comunicat următoarele: *„Realizarea reportajului în cadrul emisiunii „O seară perfectă”, difuzată la postul de televiziune „PRO TV Chișinău” și pe site-ul „Perfecte.md”, privind cazul de bullying al unei minore, îndeplinește cerințele legale și deontologice. Nu recunoaștem acuzațiile aduse privind încălcarea prevederilor Legii cu privire la protecția copiilor de impactul negativ al informațiilor, nr. 30 din 07.03.2013. Or, art. 4 alin. (2) stabilește: „În serviciile de programe radio și televizate se interzice difuzarea informației cu impact negativ asupra copiilor ce conține: d) orice indicii care ar putea duce la identificarea copiilor implicați în situații cu conotație negativă (accidente, infracțiuni, abuz sexual, abuz fizic sau psihic, dispute familiale, sinucideri, consum de droguri, abuz de alcool etc.), inclusiv în calitate de victime sau martori. Fac excepție situațiile în care jurnalistul acționează cu acordul părinților (tutorilor, curatorilor) în interesul superior al copilului”. Acordul părinților minorei la participarea acesteia la programul audiovizual a fost obținut de furnizorul de servicii media audiovizuale.*

Totodată, subiectul este unul de interes public. Nu poate fi subestimată importanța problemei bullying-ului în instituțiile de învățământ, la fel cum nici faptul că situația creată în jurul minorei vizate a fost pe larg tirajată pe rețelele de socializare și media. Potrivit art. 2 din Legea nr. 64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare, interesul public reprezintă „interes al societății (și nu simpla curiozitate a indivizilor) față de evenimentele ce țin de exercitarea puterii publice într-un stat democratic sau față de alte probleme care, în mod normal, trezesc interesul societății sau al unei părți a ei”. Iar potrivit art. 4 alin. (1) al Legii pre citate: „Statul garantează libertatea de exprimare a mass-mediei. Nimeni nu poate interzice sau împiedica mass-media să răspândească informații de interes public decât în condițiile legii, iar alin. (2): „Mass-media are sarcina de a informa publicul asupra problemelor de interes public și de a efectua, în conformitate cu responsabilitățile sale, investigații jurnalistice în probleme de interes public.” Suplimentar, nu considerăm aplicabilă cazului norma de la art. 3 alin. (1) al Legii cu privire la protecția copiilor de impactul negativ al informațiilor, deoarece aceasta vizează informația „care relatează batjocorirea sau înjosirea unui om ori a unui grup de oameni în legătură cu originea etnică, apartenența națională, rasială, sexuală, în legătură cu boala, starea socială, limba vorbită, religia practică, convingerile sau opiniile împărtășite”. Asemenea criterii nu sunt invocate în cadrul reportajului.

Cu referire la prevederile art. 15 din CSMA, considerăm că la stabilirea condițiilor de participare a minorului la un program audiovizual, realizatorul reportajului a ținut cont de „sensibilitatea și vulnerabilitatea specifice vârstei minorului, în general, precum și tipul de personalitate al acestuia, în particular”. Minorul nu a fost pus în situații în care acesta ori reprezentanții săi legali nu ar fi consimțit. Or, potrivit pct. 119 din Regulamentul privind conținuturile audiovizuale „Participarea minorului cu vârsta de până la 18 ani la programe audiovizuale, altele decât evenimentele culturale și competițiile sportive, este posibilă numai cu acceptul acestuia, precum și cu consimțământul scris al părinților sau, după caz, al reprezentantului legal.”

Potrivit pct. 3.17. din Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova: „Jurnalistul protejează identitatea copiilor implicați în evenimente cu conotație negativă (accidente, infracțiuni, dispute familiale, sinucideri, violență și abuz de orice fel etc.), inclusiv ca martori. Înregistrările audio/video și fotografiile trebuie modificate, pentru protejarea identității copiilor. Fac excepție situațiile în care identificarea copiilor este de interes public și cele în care jurnalistul acționează în interesul superior al copilului, cu sau fără acordul părinților sau al tutorilor.” Având în vedere

cele enunțate, respingem acuzațiile de încălcare a normelor legale și deontologice. Solicităm examinarea mult aspectuală a situației în privința căreia a fost sesizată autoritatea. „PRO Digital” S.R.L. este dispusă să prezinte poziția sa în cadrul ședinței publice.”

În conformitate cu prevederile art. 75 alin. (4) lit. a) și art. 83 alin. (3) lit. c) din CSMA, CA a efectuat controlul programului audiovizual „*O seară perfectă*” difuzat de serviciul media audiovizual „PRO TV Chișinău” în data de 19 octombrie 2023.

Rezultatele controlului au atestat că serviciul media audiovizual „PRO TV Chișinău” a difuzat în data de 19 octombrie 2023, la ora 17:59:09, programul audiovizual „*O seară perfectă*” în care a fost abordat cazul unei fete de 12 ani care a fost supusă bullying-ului din partea unor colegi de școală. Materialul începe cu prezentarea imaginilor video în care minora este agresată de către alți copii, fiind pusă într-o situație jenantă, copiii numind-o „*răpănoasă*” și „*păduchioasă*”.

Conținutul materialului a fost realizat ca urmare a inițiativei prezentatorului Anatolie Melnic de a-i face o zi fericită fetei agresate, pregătindu-i mai multe surprize.

De menționat că, în timpul interviului, reporterul „PRO TV Chișinău” a adresat întrebări minorei ce țineau de secvențele video apărute pe internet, la care minora a răspuns: „*Mă loveau, mă numeau păduchioasă, mă amenințau.*” Într-o altă intervenție, reporterul menționează: „*Era luată în derâdere de colegii de școală în special pentru aspectul fizic, tocmai de asta pentru a prinde la mai mult curaj și încredere, Nicoleta împreună cu Anatol au plecat la shopping*”, imediat urmează o altă discuție cu minora:

Reporterul: „*Știi că copiii comentau aspectul tău fizic, ce ziceau?*”

Minora: „*Că sunt murdară, că am păduchi.*”

La difuzarea reportajului au fost oferite imagini clare ale fetei, date cu caracter personal, fiind menționat numele, prenumele și satul de baștină al minorei.

Prin întrebările reporterului: „*Cum te numeau?*”, „*Te-ai adresat cuiva?*”, „*De ce nu spuneai*”, „*Ce spuneau?*”, „*Știi că copiii comentau aspectul tău fizic, ce ziceau?*”, minora s-a expus cu privire la fenomenul de bullying la care a fost supusă, fiind în situația de a exprima cuvintele cu care a fost numită și frica simțită ca urmare a agresiunii. Atunci când a fost întrebată, de ce nu s-a adresat cuiva, fata a răspuns că îi era frică, pentru că era amenințată că i se va întâmpla ceva rău. În astfel de cazuri jurnalistul trebuie să judece în termenii interesului superior al copilului și să nu îl supună pe acesta la o traumă suplimentară. O eventuală expunere publică nepotrivită poate avea asupra copilului un impact mai mare și poate avea efecte pe termen lung.

În reportajul difuzat de „PRO TV Chișinău”, protagonista Nicoleta este intervievată în diferite locuri printre care: la școală (în holul școlii), la cinematograful, la salonul de frumusețe.

Analizând comportamentul fetei din timpul interviului în școală, se poate constata că aceasta este foarte inhibată, nesigură pe sine, în unele momente evită privirea în timpul discursului, iar la întrebarea reporterei despre cum era numită de colegi, este sesizabil faptul că fetița simte disconfort în a expune detaliile cu privire la momentul abuzului, aceasta are momente de ezitare și răspunde foarte retras. Este de menționat că mediul în care a fost intervievată copila, și anume școala, este mediul în care aceasta a fost abuzată, iar răspunzând la întrebările jurnalistei, fata a fost pusă să re trăiască momentele traumatizante, or, este necesar să existe o grijă specială în relația cu copiii aflați în astfel de situații.

În momentul interviului protagonistei materialului jurnalistic în afara cadrului școlii observăm un alt personaj – fetița deja manifestă un comportament mai deschis spre comunicare, dezinvolt, în unele momente chiar zâmbește.

Cu toate că reporterul a încercat să axeze subiectul media pe dimensiunea umană, în care s-a vorbit cu copilul ca despre o ființă complexă, dintr-o perspectivă pozitivă, redarea unor momente într-un context nefavorabil pentru un minor poate avea impact negativ asupra stării psihologice a acestuia.

Chiar dacă a existat acordul părinților fetei și al acesteia de a participa la programul audiovizual, nu întotdeauna pot fi conștientizate efectele care pot să apară, iar jurnalistul nu trebuia să îl facă pe copil să se revictimizeze și să relateze prin ce a trecut.

Bullying-ul este un fenomen și un subiect de interes public, deci trebuie mediatizat în presă, doar că era necesară respectarea unor limite, deoarece copiii protagoniști în acest incident au fost într-o situație cu context negativ, iar întrebările jurnalistului puteau fi nu despre violența prin care a trecut minora, ci despre ceva pozitiv.

Mai mult, fețele celorlalți copii, care au apărut în filmul video participând la actul de bullying sau fiind martori la acest incident, nu au fost blurate pentru a evita identificarea acestora.

Deși filmul video în care minora este supusă fenomenului bullying-ului poate fi vizionat și în mediul online, furnizorul de servicii media, din momentul în care a decis să realizeze un reportaj mediatizând acest caz, avea obligația de a pune în prim-plan interesul superior al minorului, cu respectarea tuturor normelor care duc la protejarea și asigurarea drepturilor copiilor.

Cu referire la solicitarea CNPAC ca acest reportaj să fie exclus de pe site, youtube și alte portaluri, este de menționat faptul că CSMA nu conține reglementări care ar oferi dreptul CA să oblige excluderea unor materiale video de pe internet.

Totodată, de specificat faptul că, potrivit prevederilor CSMA, CA nu are competență de a aplica sancțiuni furnizorilor de servicii media pentru nerespectarea Codului deontologic al jurnalistului din Republica Moldova.

Conform art. 3 alin. (1) lit. j) din Legea nr. 30/2013 cu privire la protecția copiilor de impactul negativ al informațiilor: *„Informație cu impact negativ asupra copiilor este considerată inclusiv cea care relatează batjocorirea sau înjosirea unui om ori a unui grup de oameni în legătură cu originea etnică, apartenența națională, rasială, sexuală, în legătură cu boala, starea socială, limba vorbită, religia practică, convingerile sau opiniile împărțite.”*

Prin urmare, sunt relevante prevederile **art. 15 alin. (1) din CSMA**, potrivit cărora: *„Furnizorii de servicii media au obligația să respecte principiul interesului superior al minorului.”*

Prin Decizia nr. 57 din 24.02.2023, CA a sancționat cu avertizare publică serviciul media audiovizual „PRO TV Chișinău” pentru nerespectarea prevederilor art. 15 alin. (1) din CSMA.

În ședința publică din 24 noiembrie 2023, membrii CA și-au exprimat acordul cu constatările din raportul de control și au susținut propunerea vicepreședintei CA, Ana Gonța, de aplicare a unei sancțiuni maxime, de 10 000 de lei, având în vedere gravitatea derogărilor depistate.

Totodată, întru argumentarea votului de sancționare a serviciului media audiovizual „PRO TV Chișinău”, membra CA, Tatiana Crestenco, a menționat că, atunci când într-un program audiovizual este reflectat un caz de supunere la violență, ar fi fost corect să se respecte principiul *nu dăuna* și principiul *interesul superior al copilului*. În acest context, în emisiunea monitorizată sunt sesizate câteva probleme, și anume: (1) modul inacceptabil în care a fost realizată interviuarea protagonistei, deoarece i-au fost adresate întrebări directe despre cum s-a simțit, cu ce cuvinte a fost numită, această situație fiind repetată; (2) repetarea nejustificată a secvenței video apărute pe rețelele de socializare, unde se vede cum un alt copil se îndreaptă asupra Nicoletei cu brațul ridicat, imitând o lovitură, are loc un dialog agresiv între copii, această scenă în cadrul programului audiovizual fiind repetată de 3 ori; (3) mesajul indirect pe care îl transmite serviciul media audiovizual, precum că victima bullying-ului poate să ajungă protagonista unei emisiuni și poate obține anumite beneficii, mesaj care poate fi perceput ca un îndemn la acțiuni violente; (4) lipsa informației despre efectele bullying-ului, despre cine oferă suport victimelor bullying-ului, unde se pot adresa copiii victime sau martori ai bullying-ului sau reprezentanții lor legali; (5) neprotejarea identității copiilor martori la bullying și a identității copilului agresor. Interesul superior al copilului este un principiu ce se regăsește în Convenția cu privire la drepturile copilului și în art. 15 din CSMA și trebuie să fie respectat nu doar de către autoritățile publice sau reprezentanții legali ai copiilor, dar și de către instituțiile private. Se poate presupune că serviciul media audiovizual a vrut să încurajeze acest copil victimă, respectiv nu poate fi criticată intenția realizatorilor, dar modul în care s-a reflectat situația protagonistei este contrar principiului interesului superior al copilului și politicilor statului în domeniul prevenirii violenței asupra copilului. Un serviciu media audiovizual trebuie să informeze corect, obiectiv și complex problema copiilor victime, să-și asume o responsabilitate pentru influența pe care o are asupra publicului.

În temeiul prevederilor Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018,

Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova DECIDE:

1. Se ia act de rezultatele controlului serviciului media audiovizual de televiziune „PRO TV Chișinău”, ca urmare a sesizării nr. 151 din 31.10.2023 din partea Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii.
2. Se admite sesizarea nr. 151 din 31.10.2023 din partea Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii.
3. Se sancționează cu amendă în mărime de 10 000 de lei serviciul media audiovizual „PRO TV Chișinău” pentru încălcarea repetată a art. 15 alin. (1) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, în conformitate cu art. 84 alin. (5) lit. k) din Cod.
4. În conformitate cu prevederile art. 84 alin. (11) și (12) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, furnizorul de servicii media ÎCS „PRO DIGITAL” SRL este obligat să difuzeze textul sancțiunii în următoarele 48 de ore de la data adoptării deciziei privind aplicarea sancțiunii, sonor și/sau vizual, de cel puțin 3 ori, în orele de maximă audiență, din care o dată în principalul program audiovizual de știri, în cazul serviciilor media audiovizuale generaliste și/sau de știri:

Consiliul Audiovizualului a sancționat cu amendă în mărime de 10 000 de lei serviciul media audiovizual de televiziune „PRO TV Chișinău” pentru încălcarea repetată a art. 15 alin. (1) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, potrivit căruia: „Furnizorii de servicii media au obligația să respecte principiul interesului superior al minorului.”

5. Furnizorul de servicii media ÎCS „PRO DIGITAL” SRL va prezenta, în termen de 5 zile de la aducerea la cunoștință a prezentei decizii, un raport despre executarea prevederilor art. 84 alin. (11) și (12) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, care va include data și ora difuzării textului sancțiunii.
6. Furnizorul de servicii media ÎCS „PRO DIGITAL” SRL va prezenta dovada achitării amenzii în termen de 30 de zile de la aducerea la cunoștință a prezentei decizii.
7. Datele bancare pentru achitarea amenzii: Cod fiscal: 1006601000037
Beneficiar: Ministerul Finanțelor – Trezoreria de Stat
Adresa băncii: mun. Chișinău, str. Constantin Tănase nr. 7
Codul IBAN: MDXXTRGAAA143111LLLL0000
„XX” – codul de control, care se formează conform Anexei nr. 4 la Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 157/2013 (cod numeric);
„LLLL” – cod ce descifrează codul localității conform CUATM (cod numeric).
8. Prezenta decizie poate fi contestată în ordine de contencios administrativ la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani (MD-2068, mun. Chișinău, str. Kiev nr. 3), în termen de 30 de zile din data comunicării acesteia, fără a fi necesară depunerea unei cereri prealabile.
9. Controlul asupra executării prezentei decizii se pune în sarcina Direcției control servicii media audiovizuale și Serviciului financiar.
10. Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării și se publică pe pagina web oficială a Consiliului Audiovizualului.

VICEPREȘEDINȚĂ

Ana GONȚA